

KARDINAL LUDWIG GERHARD MÜLLER

»Drugega temelja nihče ne more postaviti namesto tistega, ki je že položen, in ta je Jezus Kristus.« (1 Kor 3,11)

Kako delovni dokument za Amazonsko sinodo pojmuje razodetje?

1. O metodi delovnega dokumenta, *Instrumentum laboris* (IL)

Nedvomno je dobra zamisel, da naj bi Cerkev v Rimu obhajala sinodo za amazonsko območje. Vsem, ki sodelujejo pri pripravi in izpeljavi, nihče ne bo odrekal dobre volje storiti vse, kar je mogoče, za okrepitev katoliške vere med prebivalci te očarljive pokrajine. Vprašanje, zakaj so povabljeni predstavniki celotnega svetovnega episkopata (škofovstva), da bi skupaj s papežem iskali »nova pota za Cerkev in celovito ekologijo«, se tiče zgladne in posebne narave te pokrajine, s katero povezujejo ekologijo kot vprašanje glede prihodnosti celotnega človeštva. Amazonija naj za Cerkev in svet »velja kot pars pro toto /del za celoto/, kot paradigma, kot upanje za ves svet« (IL 37). Že pri tako zastavljeni nalogi se v delovnem dokumentu (= IL) kaže vedno znova pojavljajoča zamisel »celovitega« razvoja vseh ljudi v eni sami hiši zemlje. Cerkev razglašča, da je zanj pristojna. Besedilo je razdeljeno na tri dele: 1. Glas Amazonije; 2. Celovita ekologija: krik zemlje in ubogih; 3. Preroška Cerkev v Amazoniji: izziv in upanje. Ti trije deli so zgrajeni po vzorcu, ki ga

---

Kardinal Gerhard Ludwig Müller, prejšnji prefekt Kongregacije za verski nauk. Besedilo »Zum Offenbarungsverständnis des Instrumentum laboris für die Amazonien-Synode«, v: *Die Tagespost*, 16. Juli 2019, je prevedel Anton Štrukelj.

uporablja tudi teologija osvoboditve: **videti** položaj – **presojeti** v luči evangelija – **delovati** pri vzpostavitvi boljših življenjskih razmer.

2. Dvoumnost v določitvi pojmov in ciljev

Pri pripravi takih delovnih besedil posamezne dele pogosto izdelujejo skupine enako mislečih. Tako nastanejo utrudljiva kopičenja. Če bi dosledno izvzeli vsa ponavljanja, bi zlahka skrajšali besedilo za polovico in še več.

A glavni problem ni količinska izredna dolžina, ampak da niso pojasnjeni ključni pojmi; njihova raba je inflacionarna. Na primer: kaj je sinodalna pot, kaj celostni razvoj; kaj naj razumemo pri samaritanski, misijonarski, sinodalno odprti Cerkvi, Cerkvi v izhodu (*chiesa in uscita*), Cerkvi ubogih, Amazoniji itn.? Ali naj razumemo Cerkev samo kot Božje ljudstvo ali samo kot hierarhijo s papežem in škofi; ali je Cerkev del hierarhije ali nasprotje ljudstva? Ali je Božje ljudstvo sociološki ali teološki pojem? Mar Cerkev ni občestvo verujočih s svojimi pastirji na romanju v večno življenje? Ali naj slišijo krik ljudstva škofje ali pa Bog? Bog je nekoč Mojzesu, ko so bili Izraelci v egiptovski sužnosti, zdaj pa naslednikom apostolov dal naročilo, naj vernike iz greha in izgube Boga v sekulariziranem naturalizmu in imanentizmu izpeljejo v odrešenje z Božjo besedo in zakramenti Cerkve.

3. Na glavo postavljena hermenevtika

Ali je Kristus svojo Cerkev ustanovil ter izročil v roke škofov in papežev samo kot surovino, ki jo morejo zdaj – neposredno razsvetljeni od Svetega Duha – preoblikovati v času primerno orodje tudi z znotrajsvetnimi cilji?

Pri zasnovi tega besedila vzbuja pozornost korenit preobrat v hermenevtiki katoliške teologije. Razmerje med Svetim pismom in apostolskim izročilom po eni strani ter cerkvenim učiteljstvom

po drugi je klasično določeno tako, da je razodetje vsebinsko povsem zajeto v Svetem pismu in izročilu, medtem ko ima cerkveno učiteljstvo – povezano z verskim čutom vsega Božjega ljudstva – nalogo pristne in nezmotne razlage. Za katoliško veroizpoved in njeno teološko-znanstveno vlogo sta torej Sveto pismo in izročilo bistveni spoznavni načeli. Cerkevno učiteljstvo pa samo razlaga in ureja (BR 8–10; 24).

V predloženem IL je to natanko obrnjeno. Celoten miselni tok se sklicuje sam nase in kroži okoli najnovejših dokumentov cerkvenega učiteljstva papeža Frančiška, z nekaterimi sklicevanji na Janeza Pavla II. in Benedikta XVI. Sveto pismo je navedeno zelo malo, cerkveni očetje pa skoraj čisto nič, pa še to samo kot ilustracija za prepričanja, ki so razvidna že iz drugih razlogov. Morda hočejo avtorji izpričati svojevrstno zvestobo papežu ali pa mislijo, da si morejo prihraniti napor teološkega dela, ko se neomajno sklicujejo na njegova pogosto ponavljana gesla, ki jih – dokaj plehko – imenujejo »njegova mantra« (IL 25). To prilizovanje po trditvi: »Dejavni subjekt inkulturacije so domorodna ljudstva sama« (IL 122), priostrijo s smešno formulacijo: »Kakor je potrdil papež Frančišek: milost predpostavlja kulturo« – kakor da bi on sam odkril ta aksiom, ki je seveda temeljni aksiom katoliške Cerkve. V izvorniku je rečeno, da milost predpostavlja naravo tako, kakor vera predpostavlja razum (prim. Tomaž Akvinski, S. th. I q. 1 a. 8).

Poleg te zmešnjave vlog cerkvenega učiteljstva na eni strani ter Svetega pisma in izročila na drugi gre IL celo do trditve, da obstajajo novi viri razodetja. IL 19 zatrjuje: »Poleg tega moremo reči, da Amazonija – ali kakšno drugo domorodno ali občestveno ozemlje – ni samo *ubi*, se pravi *kje* (zemljepisni kraj), ampak tudi *quid* ali *kaj*, pomemben kraj za vero ali doživljanje Boga v zgodovini. Tako je ozemlje teološki kraj, kjer živijo vero. Zato je tudi poseben vir za razodetje Boga: torej obstajajo epifanični kraji, v katerih se kaže rezervoar življenja in modrosti, življenja in modrosti, ki govori o Bogu.«

Če je neko ozemlje razglašeno kot »poseben vir za razodetje Boga«, tedaj moramo ugotoviti, da je to napačen nauk, saj kato-

liška Cerkev že dva tisoč let nezmotno uči, da sta Sveto pismo in apostolsko izročilo edina vira razodetja ter jima v teku zgodovine ni mogoče dodati nobenega drugega razodetja. V dogmatični konstituciji o Božjem razodetju *Dei verbum* je rečeno: »... ne smemo pričakovati nikakršnega novega javnega razodetja« (BR 4). Sveto izročilo in Sveto pismo sta edini vir razodetja. »Sveto izročilo in Sveto pismo obeh zavez sta kakor ogledalo, ki v njem Cerkev na svojem zemeljskem potovanju zre Boga, od katerega vse prejema, dokler ne bo privedena do tega, da bo gledala Boga od obličja do obličja, kakršen je« (BR 7). »Sveto izročilo in Sveto pismo sestavljata en sam Cerkvi izročen sveti zaklad Božje besede« (BR 10).

Poleg teh pozornost vzbujajočih stališč in sklicevanj je mogoče ugotoviti: najbolj se navajajo kar sami avtorji tako imenovane »*theologia inida*«, ki pripadajo panamazonski cerkveni mreži, *Rete Ecclesiale Panamazonica* (= REPAM). Ta je bila ustanovljena leta 2014 in ji je bila naložena izdelava delovenega dokumenta IL.

To je zaprta družba povsem enako mislečih, kar je lahko spoznati po seznamih imen pripravljalnih srečanj v Washingtonu in Rimu. Navedeni so nesorazmerno številni večinoma nemško govoreči Evropejci. Nesprejemljivi so za resne ugovore, ker se opirajo samo na monolitni doktrinalizem ali ritualizem (IL 38; 110; 138), na klerikalizem, nesposoben za dialog (IL 110), na togo mišljenje farizejev in razumarsko oholih pismoukov. Ukvarjanje z njimi bi bilo zgolj izgubljanje časa in prazno prizadevanje. Mnogi člani sploh nimajo izkušnje Južne Amerike in spadajo zraven samo zato, ker so v skladu z uveljavljeno usmeritvijo. Hkrati so zraven pri sinodalni poti Nemške škofovske konference in Centralnega odbora nemških katoličanov, kjer določajo teme: odpravo celibata, žensko duhovništvo in vzpostavljanje oblasti proti klerikalizmu in fundamentalizmu, prilagajanje razodete spolne morale teoriji spola in povzdigovanje homoseksualne prakse.

Jaz sem dušnopastirsko in teološko deloval v Peruju in drugih deželah petnajst let, po dva do tri mesece v južnoameriških župnijah in semeniščih. Zato ne presojam čisto z evrocentričnega zornega kota, kakor bi mi radi očitali. Z Gustavom Gutierrezom

sem objavil tri knjige. Strinjal sem se s temeljnim namenom teologije osvoboditve, kako je spričo trpljenja in milijonkratne kršitve človekovih pravic mogoče govoriti o Božji ljubezni ter sodelovati pri graditvi njegovega kraljestva v Cerkvi in svetu – seveda onkraj napačne antropologije naturalizma in proti ateizmu marksistov. Vsak katoličan bo delil pomembno zadevo IL, da ljudstva Amazonije ne smejo ostati predmet kolonializma in novega kolonializma ter tistih moči, ki jim gre samo za dobiček in oblast na račun sreče in dostojanstva drugih ljudi. V Cerkvi, družbi in državi je jasno, da so tam živeči ljudje ter zlasti naši katoliški bratje in sestre enakopravni in svobodni oblikovalci svojega življenja in stremljenja, svoje vere in svoje nranosti pred Bogom – z našo skupno odgovornostjo. A kako je to mogoče doseči?

4. Izhodišče je razodetje Boga v Jezusu Kristusu

Brez dvoma je oznanjevanje evangelija dialog, ki ustreza besedi (= logos) Boga nam in našemu odgovoru v svobodni pokorščini vere (BR 5). Ker poslanstvo izhaja od Kristusa, Bogo-Človeka, in ker on svoje poslanstvo od Očeta prenaša na apostole, nima nobenega pomena alternativa dogmatične zasnove »od zgoraj« in pedagoško-pastoralne zasnove »od spodaj«, sicer bi zavrnilo »božje-človeško načelo dušnega pastirstva« (Franz Xaver Arnold). Toda naslovljenec vesoljnega Jezusovega misijonarskega naročila (Mt 28,19), »vesoljnega in edinega srednika zveličanja med Bogom in človekom« (Jn 14,6; Apd 4,12; 1 Tim 2,4s), je človek, ki s svojim razumom premišljuje o smislu bivanja med rojstvom in smrtjo. Človek, ki ga pretresajo bivanjske krize človeškega življenja in ki v življenju in smrti postavlja svoje upanje na Boga, začetek in cilj vsega bivanja. Pogled na vesolje (= kozmovizija) s svojimi miti in obrednim čaranjem matere »narave« ali daritvami »bogovom« in duhovom, ki nas predstavljajo v bojazen in grozo ali privabljajo z napačnimi obljubami, nikakor ne more biti ustrezen nastavek za prihod troedinega Boga v njegovi Besedi in Svetem Duhu. Prav

tako to ne more biti naravoslovno-pozitivistični svetovni nazor liberalnega meščanstva, ki od krščanstva ohranja samo še udoben ostanek nravnih vrednot in civilno-religioznih obredov. Ali naj prav zares namesto poznavanja klasične in moderne filozofije, cerkvenih očetov, novejše teologije in koncilov zdaj v oblikovanju prihodnjih dušnih pastirjev in teologov nastopi amazonska kozmovizija, modrost prednikov z njihovimi miti in obredi?

Če naj izraz »kozmovizija« pove le, da so vsa ustvarjena bitja med seboj povezana, ta resnica ne bi bila kaj prida. Na podlagi bistvene enote telesa in duše je človek na sečišču sestavljenosti duha in stvari. A pogled na vesolje je samo povod za povečevanje Boga ter njegovega čudovitega delovanja v naravi in zgodovini. Toda vesolja ne častimo po božje; samo Stvarnika častimo kot Boga. Ne poklekujemo pred silno močjo narave ter »vsemi kraljestvi sveta in njihovo slavo« (Mt 4,8), ampak edino pred Bogom. »Kajti pisano je: Gospoda, svojega Boga môli in samo njemu služi!« (Mt 4,10). Tako je Jezus zavrnil hudičevega skušnjavca v puščavi.

5. Razlika med inkarnacijo Besede in inkulturacijo kot pot evangelizacije

»Theologia indigena in ekoteologija« (IL 98) se je porodila v glavi družbenih romantikov. Teologija je razumevanje (intellectus fidei) Božjega razodetja po njegovi besedi v veroizpovedi Cerkve ter ne vedno novo tkanje občutij sveta in svetovnih nazorov ali religiozno-moralnih konstelacij vesoljnega občutja enosti, zabrisanje občutja samega sebe s svetom (hen kai pan, eno in vse). Naš naravni svet je stvarstvo osebnega Boga. Vera v krščanskem smislu je zato spoznanje Boga v njegovi večni Besedi, ki je postala meso, je razsvetljenje v Svetem Duhu, da bi spoznali Boga v Kristusu. Z vero sta nam podeljeni nadnaravni kreposti upanja in ljubezni. Tako se pojmuje kot Božji otroci, ki po Kristusu v Svetem Duhu rečemo Bogu Aba, Oče (Rim 8,15). Nanj stavimo vse svoje zaupanje in On nas napravlja za svoje sinove. Osvobojeni smo strahu pred

prvinskimi oblastmi sveta in demonskimi liki, bogovi in duhovi, ki v nepreračunljivosti snovnih moči sveta zahrbtno prežijo na nas.

Učlovečenje je edinstveni dogodek v zgodovini, ki ga je Bog sklenil v svoji vesoljni odrešenjski volji. Učlovečenje ni inkulturacija in inkulturacija Cerkve ni inkarnacija (IL 7; 19; 29; 108). Ne Irenej Lyonski v 5. knjigi *Adversus haereses* (IL 113), ampak Gregor Nacianški je izoblikoval načelo: »Quod non est assumtum non est sanatum – Kar ni sprejeto, ni odrešeno« (Ep. 101,32). Mišljena pa je bila popolna celovitost človeške narave nasproti Apolinariju iz Laodiceje (315–390), ki je menil, da naj bi Logos v učlovečenju privzel samo telo brez človeške duše. Zato je povsem napačen in nesmiseln stavek: »Kulturna različnost zahteva bolj stvarno učlovečenje, da bi živeli različne načine in sprejeli razne kulture« (IL 113). Inkarnacija, učlovečenje ni počelo drugotne kulturne prilagoditve, ampak je stvarno in prvotno počelo posredovanja odrešenja v »Cerkvi kot vesoljnem zakramentu odrešenja sveta v Kristusu« (C 1; 48), v veroizpovedi Cerkve, v njenih sedmerih zakramentih ter v škofovstvu s papežem na čelu in apostolskem nasledstvu. Drugotni obredi iz izročila ljudstev lahko pomagajo, da v kulturi zakoreninimo zakramente, ki so od Kristusa postavljena sredstva odrešenja. Drugotni obredi pa se ne smejo osamosvojiti, tako da bi na primer poročne šege kar naenkrat postale pomembnejše kakor privolitev, ki je edina odločilna sestavina za zakrament zakona. Od Kristusa in apostolov ustanovljena zakramentalna znamenja (beseda in tvarni simbol) ne morejo biti spremenjena za nobeno ceno. Krsta ni mogoče veljavno podeljevati drugače kakor v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha z naravno vodo. Pri evharistiji ni mogoče kruha iz pšeničnih zrn in vina iz vinske trte nadomestiti s krajevno običajnimi jedmi. To ne bi bila inkulturacija, ampak nedopusten poseg v zgodovinsko ustanovitveno voljo Jezusa in tudi raztrganje edinosti Cerkve v njenem zakramentalnem središču. Če se inkulturacija nanaša na drugotno zunanje obhajanje bogoslužja in ne na zakramente, ki delujejo *ex opere operato* (v moči obreda) po živi navzočnosti Kristusa, ustanovitelja in dejanskega delivca milosti v teh zakramentalnih znamenjih, potem je spotakljiv ali

vsaj nepremišljen stavek, ki pravi: »Brez te inkulturacije se more liturgija skrčiti na razstavni predmet v muzeju ali na posest maloštevilnih« (IL 124).

Bog ni kar povsod in v vseh religijah enakomerno navzoč, pri čemer bi bila inkarnacija samo značilno sredozemski pojav. Marveč je Bog kot Stvarnik sveta navzoč v celoti in v vsakem posameznem človeškem srcu (Apd 17,27s) – tudi če so oči ljudi pogosto slepe zaradi greha in so njihova ušesa gluha za Božjo ljubezen. Toda Bog sam se nam po poti razodevanja samega sebe v zgodovini izvoljenega ljudstva Izraela povsem približa v svoji učlovečeni Besedi in Duhu, ki je izlit v naša srca. To priobčenje Boga samega, ki je milost in življenje vsakega človeka na svetu, se razširja po poti oznanjevanja Cerkve, njenega življenja in njenega bogočastja, se pravi svetovnega poslanstva po Kristusovem vesoljnem naročilu. A Kristus deluje tudi že s svojo pomagajočo in prehitvajočo milostjo v srcih ljudi, ki ga še ne poznajo izrecno in po imenu. Če pa o njem slišijo v apostolskem oznanjevanju, ga morejo spoznati kot Jezusa, Gospoda – v Svetem Duhu (1 Kor 12,3).

6. Merilo razločevanja: zgodovinsko priobčenje Boga v Jezusu Kristusu

V IL manjka jasna opredelitev za priobčenje Boga samega v učlovečeni Besedi, Verbum incarnatum, manjka jasna opredelitev za zakramentalnost Cerkve, za zakramente, ki so objektivna sredstva milosti in ne zgolj nase kažočih simboli; manjka opredelitev za nadnaravnost milosti. Celovitost človeka namreč ne obstaja samo v enoti bionarave, ampak v Božjem sinovstvu in po milosti pobarjenem občestvu s Trojico. Prav tako je večno življenje nagrada za spreobrnitev k Bogu, za spravo z njim ter ne samo z okoljem in svetom okoli sebe. Celovitega razvoja ni mogoče skrčiti samo na zagotavljanje gmotnih virov. Kajti človek doseže svojo novo celovitost samo z dopolnitvijo po milosti: zdaj v krstu, po katerem postanemo nova stvar in Božji otroci, nekoč pa v gledanju Boga

v občestvu Očeta in Sina in Svetega Duha ter v občestvu njegovih svetih (1 Jn 1,3; 3,1s).

Namesto nejasne zasnove pri nedoločeni religioznosti in jalošem prizadevanju, da bi krščanstvo s sakraliziranjem vesolja in biodiverzne narave ter z ekologijo naredili za znanost o odrešenju, moramo gledati na središče in izvir naše vere: »Bog je v svoji dobroti in modrosti hotel razodeti samega sebe in razkriti skrivnost svoje volje, da bi ljudje po Kristusu, učlovečeni Besedi, imeli v Svetem Duhu dostop k Očetu in bi postali deležni Božje narave« (BR 2).